

O'ZBEKISTONDA SURUNKALI GEPATIT KASALLIKLARI VA ULARNI
OLDINI OLISH**G'afforov Kamronbek****Ulug'bek o'gli**

Alfraganus Universiteti

Tibbiyot fakulteti Davolash ishi yo'nalishi

1-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: **Qalandarov Qobil**

Annotatsiya: Ushbu maqolada gepatit kasalligining turlari, sabab va belgilari, shuningdek, davolash usullari va oldini olish choralari e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari asosida kasallikning inson hayotiga ta'siri muhokama qilinib, samarali profilaktika va davolash bo'yicha tavsiyalar beriladi. Shuningdek, gepatitning ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlari ham tahlil qilinadi. Ushbu maqola nafaqat tibbiyot sohasi mutaxassislari, balki sog'lig'iga befarq bo'lmagan har bir inson uchun qiziqarli bo'ladi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются виды гепатита, его причины и симптомы, а также методы лечения и профилактики. На основе результатов исследований обсуждается влияние болезни на жизнь человека, предлагаются эффективные меры профилактики и лечения. Также анализируются социальные и экономические последствия гепатита. Данный материал будет полезен не только специалистам в области медицины, но и всем, кто заботится о своем здоровье.

Annotation: This article examines the types of hepatitis, its causes and symptoms, as well as treatment methods and preventive measures. Based on research results, the impact of the disease on human life is discussed, and effective prevention and treatment

recommendations are provided. Additionally, the social and economic consequences of hepatitis are analyzed. This material will be useful not only for medical professionals but also for anyone who cares about their health.

Key words: hepatitis, vaccine, brucellosis, parenchymatosis, influenza, bilirubin.

Kalit soʻzlar: gepatit, vaksina, brutsellyoz, parenximatoz, gripp, bilirubin, virus

Ключевые слова: гепатит, вакцина, бруцеллез, паренхиматоз, грипп, билирубин, вирус

Tasavvur qiling, siz yoki yaqinlaringizning biri hech qanday sababsiz doimiy charchoq va holsizlik his qilmoqda. Koʻp oʻtmay, jigar kasalligi borligi aniqlanadi. Koʻpchilik bunday vaziyatga tayyor emas va gepatit kasalligining qanchalik jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkinligini anglab yetmaydi. Bu maqolada gepatit turlari, uning sabab va belgilarini, hamda kasallikdan qanday himoyalanish mumkinligi koʻrib chiqiladi. Bundan tashqari, global va mahalliy statistik maʼlumotlar asosida kasallik tarqalishi va tendensiyalar tahlil qilinadi.

Gepatitning ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlari ham eʼtibordan chetda qolmaydi. Surunkali gepatit bilan yashaydigan bemorlar doimiy davolanishga muhtoj, bu esa katta moliyaviy xarajatlarni

talab qiladi. Ish qobiliyatining pasayishi va hayot sifati yomonlashishi esa bemor va uning yaqinlariga katta bosim yuklaydi.

Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, gepatitning baʼzi turlari samarali vaksinalar yordamida oldini olish mumkin boʻlgan kasalliklar sirasiga kiradi. Masalan, gepatit B ga qarshi emlash tufayli kasallanish darajasi sezilarli darajada kamaygan. Biroq, gepatit C bilan kasallanganlar uchun hali ham universal emlash mavjud emas, shuning uchun infeksiyani erta aniqlash va tezkor davolash katta ahamiyatga ega. Gepatit yunoncha tildan olingan boʻlib (heper; hepatos – jigar) degan maʼnoni anglatadi. Gepatit jigar yalligʻlanishi bilan kechadigan kasalliklar guruhi hisoblanadi. Infeksion (virusli gepatit

A, V, S, Ye, D) yoki infeksiyasiz gepatit (ovqatdan zaharlanish) hamda birlamchi va ikkilamchi infeksiyon gepatit hisoblanadi. Gepatit brutsellyoz, bezgak kasalliklar, shuningdek, surunkali me'da ichak kasalliklarida kuzatiladi. Asosan brutsellyoz kasalliki ham gepatitga o'xshab surunkali kasalliklar sirasiga kiradi. Brutsellyoz (lotincha, brucellosis) qora oqsoq degan ma'noni bildiradi. Qora oqsoq nomi bilan tanilgan kasallikni brutsella bakteriyalari qo'zg'atadi, ular tashqi muhitda (suv, tuproq, teri va hokazo) bir necha oy saqlana oladi; dezinfektsiyalovchi vositalarda bir necha minutda nobud bo'ladi. Brutsellalar kasal hayvonning suti, siydigi, go'ngi, tushgan bolasi bilan tashqariga chiqadi, ular shu hayvonning go'shtida ham bo'ladi. Organizmga brutsellalar hazm va nafas yo'llarining shilliq pardalari, shuningdek shikastlangan teri orqali tushadi. Brutsellozning o'ziga xos belgilari yo'q. Umumiy simptomlar orasida isitma, terlash, bezovtalik, ishtahaning yo'qolishi, bosh og'rig'i, mushak, bo'g'im va / yoki bel og'rig'i, charchoq, ishtahaning yo'qolishi va zaiflik kiradi. Og'ir infeksiyalar miya, yurak, jigar, taloq yoki boshqa organlar yoki tizimlarga ta'sir qilishi mumkin. Kasallik surunkali bo'lib, ko'p yillar davom etishi mumkin.

Gepatit kasalliki ham odamda og'ir kechadi. O'tkir gepatitda ko'z oqi va badan sargayishi, jigar kattalashish, jigar sohasida og'irlik va og'riq paydo bo'ladi, bemorning ko'ngli aynib, qusadi, ishtahasi yo'qoladi, og'zi taxir bo'lib qoladi. Ba'zan homiladorlik toksikozlarida ham o'tkir gepatit ro'y beradi. O'tkir gepatit o'z vaqtida davolanmasa yoki bemor parhez qilmasa, jigarning maxsus (parenximatoz) to'qimasi biriktiruvchi to'qima bilan almashinadi. Ba'zi holatlarda o'tkir gepatit 2-3 oyga cho'zilib, surunkali gepatetga aylanish holatlari yuzaga keladi.

Sariqlik — jigar yallig'lanishining eng sezilarli alomati, jigar tomonidan qayta ishlanmagan bilirubin qon oqimiga kirib, teriga o'ziga xos sarg'ish rang berganda paydo bo'ladi. Biroq, gepatitning boshqa shakllari ham keng tarqalgan. Ba'zida uning boshlanishi gripp ga o'xshaydi: isitma, bosh og'rig'i, tana og'rig'i va boshqalar, shuning uchun virusli gepatit belgilari namoyon bo'ladi. O'ng gipoxondriyadagi og'riq odatda jigar pardasi cho'zilishi (jigar kengayishi) tufayli yuzaga keladi yoki o't pufagi va oshqozon osti bezi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Og'riq zerikarli, uzoq muddatli,

og'riqli yoki kuchli bo'lishi va o'ng yelkaga ham tarqalishi mumkin.

Gepatit A (Botkin kasalligi) Picornaviridae oilasiga mansub RNK tarkibida bo'lgan hepatit A virusi sabab bo'ladi. Kasallik yuqadi. Yuqumli qo'zg'atuvchining yuqish mexanizmi Fekal-oral xun yo'li. Virus inson tanasiga ifloslangan oziq-ovqat, suv va uy-ro'zg'or buyumlari orqali kiradi. Infeksiyaning asosiy manbai kasallikning anikterik shakllari bo'lgan bemorlardir. Virus inkubatsiya davrida va kasallikning boshlanishida bemorning najasi bilan chiqariladi. Oshqozon-ichak traktiga kirganda virus shilliq qavat ichak orqali kirib boradi va qon oqimi bilan jigarga o'tadi, u yerda u joylashgan jigar hujayra ichiga kiritiladi va faol ko'paya boshlaydi. Inkubatsiya davri o'rtacha 15-30 kun, 7 kundan 50 kungacha o'zgarib turadi. Jigarning shikastlanishi virusning hepatotsitlarga (jigar hujayralari) bevosita halokatli ta'siri bilan bog'liq. Gepatit A virusi kislotaga chidamli konvertga ega. Bu ifloslangan oziq-ovqat va suvdan kelib chiqqan viruslarning oshqozonning kislotali himoya to'sig'idan o'tishiga yordam beradi. Klinik ko'rinishlarning og'irligi jigarning shikastlanish darajasiga qarab o'zgaradi. Bular: o'tkir (ikterik) shakl, subakut (anikterik) va kasallikning subklinik shakli (klinik ko'rinishlar deyarli yo'q). Asosiy belgilari: umumiy bezovtalik, isitma, mushak og'rig'i, qusish, diareya, jigar kengayishi, siydikning to'q rang. teri va shilliq pardalarning ikterik rangi o'zgarishi kuzatiladi. O'tkir hepatit qon zardobidagi immunoglobulin sinfidagi antikorlar tomonidan tekshiriladi. Kasallikdan keyin umrbod immunitet immunoglobulinlar tufayli rivojlanadi.

Gepatitga chalingan bemor yotishi, jigar sohasini issiq tutishi kerak. Bemor ovqatida oson hazm bo'ladigan uglevod, oqsil va vitaminlar yetarli bo'lishi va yog' kam bo'lishi kerak. Ko'proq ho'l meva, sabzavotlar sharbati, qand-shakar, murabbo, asal, shuningdek, yengil hazm bo'ladigan ovqatlar -sirguruch, shovla, sut, qatiq, pishloq va tvorog buyuriladi. Gepatit A ga chalingan bemorlarga asosan quyidagi choralar qo'llaniladi: Suvni ko'proq ichish va organizmda elektrolitlar muvozanatini saqlash juda muhim. Og'ir va yog'li taomlardan saqlanish va yengil ovqatlar iste'mol

qilish tavsiya etiladi. Ba'zi hollarda, vitaminlar (ayniqsa B va C vitaminlari) yordamchi sifatida ishlatilishi mumkin.

Emlanishni unutmaslik: Gepatit A va B ga qarshi vaksinalar mavjud va ular samarali himoya vositasi hisoblanadi.

Gigiyena qoidalariga rioya qilish: Qo'llarni muntazam yuvish, toza suv iste'mol qilish va sifatli oziq-ovqat iste'mol qilish infeksiyani oldini olishga yordam beradi.

Sog'lom turmush tarzini tanlash: Alkogol va zararli moddalarni iste'mol qilishdan voz kechish jigar sog'ligini saqlashda muhim ahamiyatga ega.

Muntazam tibbiy tekshiruvdan o'tish: Erta tashxis qo'yish kasallikning surunkali shaklga o'tishining oldini olishi mumkin.

Himoyalangan tibbiy amaliyotlar: Sterillangan tibbiy asboblardan foydalanish va qon quyish jarayonida ehtiyot bo'lish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlari.

O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi hisobotlari.

Ilmiy maqolalar va tibbiy tadqiqotlar.

Gepatitga oid xalqaro va mahalliy statistik ma'lumotlar.